

növendékeimet? Miben tudok ebben az új helyzetben én magam is fejlődni a tanszakkal együtt? Fontosnak tartom a megújulást, hiszen évről-évre jön egy újabb, frissebb generáció, amellyel nekem is lépést kell tartanom.

■ *Végezetül: hogyan látja, Ön szerint mennyire vonzó ma harsonán tanulni?*

– A harsona ugyanúgy megállja a helyét a komolyzeneben, mint a könnyűzeneben. Azaz egyre nagyobb rá

a kereslet az újonnan alakuló big bandek, dzsessz zenekarok és kortárs zenekarok révén. Abszolút nem félek attól, hogy ne lenne igény a harsonára. Nekünk az a dolgunk, hogy minőségi harsonázással álljunk a közönség elé, ami – akármelyik műfajnál nézzük-, kötelező érvényű!

■ *Sok sikert kívánunk mindehhez!*

Medvegy Erzsébet

A Brahms triótól az Operaház fantomjáig

„Mindent szeretek, ami a kürttel kapcsolatos” – Beszélgetés Varga „Mexi” Zoltánnal, a Rádiózenekar Liszt Ferenc-díjas szólókürtösével, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem docensével

■ *Ön kezdetben trombitásnak készült. Olyannyira komolyan, hogy a DLA koncertjén még trombitával is fellépett, sőt közismert ragadványnevet is a trombitás múltjának köszönheti. Hogyan lett mégis kürtös?*

– Nagyon hosszú út vezetett odáig. A Győri Konziból el akartak tanácsolni, mert nem váltottam be a trombitáláshoz fűzött reményeket. Sem a magamét, sem a tanáromét. Felajánlották, hogy menjek át ütőtanszakra, de az ütőtanárr elutasított, mondván, olyan tehetséges osztálya van, hogy már nem tudnám behozni a lemaradást. Ezt követően próbálkoztunk a harsonával is, de ez a kísérlet is kudarcra végződött. Ekkor a trombitatanárom átvitt az akkori kürttanárhoz, Kovács Béla tanár úrhoz, aki adott egy kürtöt, hogy fújjak bele. Trombitásként persze nagyon erős volt a szám, erősebb, mint amilyen a kúrthoz kell, és ugyanúgy fújtam bele, mint a trombitába. Jó erősen és jó magasan szólt, mire azt mondta a tanár úr, hogy „Na, jó kürtös lesz belőled, majd gyere!”

■ *Nem volt nehéz a trombitáról való átállás?*

– Mikor leérettségiztem, már három éve kürtöltem, de nem jelentkeztem sehova továbbtanulásra. Kértem a tanáromat, hogy hadd maradjak még egy évet, csak gyakorolni. És ehhez az elhatározásomhoz egy éven át szigorúan tartottam magam. Mintegy három alkalommal sikerült egy nap alatt 10 órát gyakorolnom, de a napi kilenc óra rendszeresen megvolt. Utána évtizedekig ebből éltem.

■ *Más fúvós hangszerestől is hallottam, azzal alapozta meg a későbbi pályáját, hogy a szakközépiskolai évek alatt rendkívül sokat gyakorolt...*

– Ez nem véletlen. Serdülőkorban az izmok még rendkívül rugalmasak, éppen ezért nagyon könnyen formál-

hatók, amire később már sokkal kevesebb lehetőség van. Tulajdonképpen még most is megvan az a tulajdonságom, hogy nem olyan könnyen fáradok el. Lehet, hogy más oka is van, sőt biztos, mert úgy gondolom, hogy közben technikailag is fejlődtem, de általában nem jellemző, hogy elfáradok.

■ *Az állóképességét ekkor alapozta meg?*

– Tulajdonképpen igen. A pályára készülő fiatal kürtösöknek is csak azt tudom ajánlani, hogy nagyon sokat gyakoroljanak, és azután aznap még egyszer ugyanannyit. Mindig kitűztem magam elé egy célt, hogy mit szeretnék eljátszani, és azt addig gyakoroltam, amíg nem ment úgy, ahogy elképzeltem. A Győri Konziban komoly példakép volt számomra Kubina Barnabás, aki most a Berliini Rádiózenekar kiváló szólókürtöse. Vivaldinak van egy két kürtre írott versenyműve, ami roppant magas fekvésben van. Győrben az volt a szokás, hogy a nagyon jók eljátszhatták. Elöttem a nagyon jó páros a Kubina Barnabás-Molnár Gyula duó volt. A Győri Konzi zenekarával ők ezt a Zeneakadémián is eljátszották – szenzációsan. Én is mindenáron el akartam játszani. Pár év múlva ez meg is történt Németh Tamás kollégámmal, aki később Pécsre került, és most a Pannon Filharmonikusok kürtművésze.

■ *Akkor azon a bizonyos DLA-koncerten viszont nehezebb volt visszaállni a trombitára...*

– Igen. Furcsa volt. Azt hittem, hogy még tudok trombitálni. Aztán, amikor a koncertre készülve először megpróbáltam, akkor szembesültem vele, hogy már annyira nem. De ez azért nagyon érdekes, mert amikor felvettek már a Zeneakadémiára, Tarjáni Ferenc osztályába, akkor a szünetekben még visszajártam Oroszlányba – oroszlányi születésű vagyok – a helyi fúvós-

zenekarba trombitálni. Nyaranta még trombitálgattam, és roppantul élveztem, hogy ezt is tudom, azt is tudom. Utólag azonban már tudom, hogy ez nem tett annyira jót a kürtölésnek. A kürt hangképzés szempontjából ugyanis sokkal kényesebb. Egyébként is kényesebb hangszer mert hosszabb, ezért nagyon közel vannak egymáshoz a felhangok, így nagyobb a veszélye, hogy az ember gikszert fúj. Természetesen a trombitán is megvan ugyanez a veszély, csak ott kvart-kvint távolságok vannak, vagy legfeljebb terc távolság, ami jobban kezelhető, mint egy kis, vagy nagy szekund. Tehát rájöttem, hogy nem nagyon jó az, hogy trombitálgatok, meg kürtölgetek, hanem csak az egyiket kell csinálni, de akkor azt tisztességesen. Mivel egész évben rendszeresen sokat gyakoroltam, elhatároztam, hogy nyaranta kihagyok egy teljes hónapot. Így is történt. Egy hónap után felvettem a hangszert, borzasztóan szólt, majd két nap alatt visszajött minden. Három hét után teljesen rendben voltam. Ami azonban a legérdekesebb volt, hogy minden évben egy nagy szekunddal nőtt a magasságom. Mindez nagyon fontos a kürtnél, mivel nagyon nehéz fent játszani, pont a felhangok közelsége miatt.

■ Ez minek volt köszönhető, a pihenésnek?

– Annak, hogy egész évben sokat gyakoroltam, ami- ben természetesen nagyon elfáradtam. Amikor rápi- hentem, akkor azok az izmok, amelyeket én évközben felépítettem, megmaradtak, mert megvolt a helyük, és ezért vissza tudtak épülni. Sőt, mivel friss volt az izom- zat, még tovább tudott fejlődni. Minden évben, a nyári pihenő alatt regenerálódtak az izmaim, és utána tovább fejlődtek.

■ Mikor hagyott fel végül ezzel a módszerrel?

– 1983-ban, harmadéves koromban elkezdtem dol- gozni a Rádiózenekarban, és akkor ez magától abbama- radt, mert a nyári feladatok miatt már nem lehetett nyar- anta egy teljes hónapot kihagyni. Azóta nem is volt olyan, hogy 30 napot egyben szabadságon töltöttem volna. Már nem is emlékszem, hogyan kell leírni azt a szót, hogy szabadság....

■ Hogyan került a Rádiózenekarba?

– Velenczei Tamás trombitaművésszel együtt kerül- tünk az együtteshez. Mindketten ösztöndíjként. Ösz- töndíjas állásra nem próbajáték volt, hanem csak meg- hallgatás. Előtte Lehel György karnagy úr próbálta a zenekarral Csajkovszkij IV. szimfóniáját. Nekünk is azt kellett lapról játszani, a hozott versenymű, illetve kon- certdarab mellett. Persze a blattolásnál hibáztunk. Nem nagyon, de mégis. Akkor karnagy úr odajött, hogy na most ezt így, azt meg úgy. Végül mindkettőnket felvet- tek, és az év szeptemberétől megkezdődött a zenekarral a kapcsolatom, ami azóta is tart. Az idei a 36. szezonom a Rádióban.

■ Közben pedig, még főiskolásként volt a híres korszak, az Anonymus rézfúvós kvintettel, amellyel minden léte- ző díjat megnyertek ebben a műfajban. Most így utólag visszatekintve, ez azért rendkívüli teljesítmény volt.

– Igen, de nem csak a díjak miatt. Azt a fajta munkát, igényességet, tulajdonképpen a tanárunknak, Szücs Zoltánnak köszönhetjük, akit azóta is nagyon tisztetek, és nagyon sokra tartok. Az ő állhatatosságát, áldozat- készségét. Nagyon igényesen tanított és vezetett min-

ket, tulajdonképpen az – úgymond – aranyérmekig. Talán itt elmondhatom, hogy gyakorlatilag ahová beneveztünk, ott mindent megnyertünk. Volt, hogy hetente négy alkalommal is próbáltunk. De nem egy órát, hanem kettő, kettő és fél, három órát, attól függően, hogy mennyi időnk volt. Azután elkezdtünk szekció próbákat is tartani. Külön a mélyrezek, és külön a két trombitás, majd újra együtt. Részletekbe menően gyakoroltunk, valóban hangról hangra. Nagyon igényesen dolgoztunk. Nagyon sokat veszekedtünk is, de igazából nem komolyan. Leginkább a versenyek előtt, meg a helyszíneken.

■ *Gondolom, a feszültség miatt...*

– Igen. Azt valahogy le kellett vezetni. De utána öszszeleleztünk, és semmi baj nem volt. Ez is azt mutatja, hogy mennyire akarta mindenki az eredményeket, és hogy mennyire összpontosított a maga módján. Tényleg, ezek aranyévek voltak. Nagyon sajnálom, hogy megszűnt a kvintett.

■ *Miért nem folytatták tovább?*

– A megszűnés oka az volt, hogy az első trombitásunk, Velenczei Tamás elnyert egy ösztöndíjat Chicagóba, majd később Japánba. Végül pedig a Berliini Filharmonikusok szólótrombitása lett. Volt ugyan egy helyettese, de ő nem a Tomi volt. Koncerteztünk még, de egyre ritkábban, és nem akartuk újra kezdeni. Nem olyan volt, mint vele.

■ *Végül is ez így volt egy csapat...*

– Igen. Ez is hosszú évek során alakult ki, mert az eredeti felállásban Tomi a Zeneakadémia konkurens rézfúvós kvintettjében játszott, a Purcell Rézfúvós kvintettben. Onnan jött át hozzánk, mindenki nagyon nagy öröme.

■ *Az is fantasztikus, hogy két nívós rézfúvós kvintett is vetélkedett akkor az Akadémián...*

– Mindenképpen jó, ha van színvonalas versenytárs, bár ez van, akit nyom, és van, akit előrevisz. Úgy érzem, minket előre vitt.

■ *Mindehhez volt még egy hatalmas háttér: Barcs. Vagyis a Barcsi Nemzetközi Rézfúvós Kamarazenei Tábor...*

– Barcsról nem lehet nem megemlíteni. Mindezt köszönjük a Barcsi Zeneiskola akkori igazgatójának, Bauer Vendelnek, aki mindent, de valóban mindent megtett azért, hogy ott mindenki jól érezze magát, és nagyon jól éreztük magunkat, miközben rengeteget dolgoztunk és tanultunk.

■ *Csaknem másfél évtizeden át, a kilencvenes évek derekára a rézfúvósok Mekkája volt Barcs, kamarazenei versennyel, koncertekkel, mesterkurzusokkal...*

– Barcson gyakorlatilag megfordult a nemzetközi rézfúvós szakma színe java. Többek között a Canadian Brass Quintet is, az akkori felállásban. De ne feledkezzünk el a Budapest Rézfúvós Kvintetről, amely hozzájuk hasonlóan szintén nemzetközi hírű együttes volt, azzal együtt, hogy magyar. Magától értetődő volt, hogy a tagjai ott voltak Barcson, hiszen ők alkották a tanári kar gerincét, amellet, hogy világnagyságok voltak. Tulajdonképpen kvintettként ők voltak a példaképeink és az elődeink is egyben. Hiszen ők is minden olyan nemzetközi versenyt megnyertek, amelyeken később mi is elindultunk. A koronát azonban a Narbonne-i Maurice André verseny jelentette, amelynek megnyerése után közös koncerten léptünk fel a Mesterrel. Az csodálatos érzés volt, hogy mi is megcsináltuk. Nem mi voltunk ugyan az elsők, mert már nyert előttünk magyar együttes, de az, hogy gyakorlatilag megismételtük az ő eredményüket, az olyan volt számunkra, mintha olimpiát nyertünk volna.

■ *A Zeneakadémián Tarjáni Ferenc volt a mestere, aki a 20. század egyik legnagyobb kürtös egyénisége volt. Nemzetközi szinten is kevesen voltak hozzá foghatók...*

– A mesteremnek, Tarjáni Ferencnek kiváló ízlése, csodálatos kúrthangja és rendkívüli muzikalitása volt. Az ő különlegesen szép hangszíne volt az ideálom és marad is mindig, amit azonban tudom, hogy soha nem fogok elérni. Nem is lehet, de talán nem is kell most már. Mindenkinek van egy saját hangja. Úgy gondolom, hogy az a lényeg, hogy azzal hogyan bánunk. A saját hangunkat hogyan kezeljük.

■ *Most Ön lépett Mestere örökébe, hiszen a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem habilitált docense. Tanárként milyen módszert követ?*

– A zenei tapasztalat a tanításban is nagyon fontos. Tíz évre volt szükségem ahhoz, hogy úgy menjek tanítani, hogy nagyjából mindegy, hogy kivel, vagy milyen problémával szembesülök, mert meg tudom találni hozzá az egyéni megoldást. A zenekari munkára is ez volt a jellemző. Tíz évre volt szükségem ahhoz, hogy annyira megismerjem a repertoárt, hogy egy ismeretlen darab esetén is megtaláljam hozzá a szükséges kulcsot. Ebben nagyon nagy szerepe volt zenekari mentoromnak, Kiss László kürtművésznek, akinek a tanítását ugyanolyan meghatározónak tartom, mint a másik két tanáromét, Kovács Béláét és Tarjáni Ferencét. Amit ugyanis tőle tanultam, azt mástól nem tanulhattam volna meg. Átadta nekem 40-50 év alatt felhalmozott tapasztalatát. Kiváló muzsikusként volt, és mindaddig ösztökélt, amíg egy szólamot el nem játszottam úgy, ahogy azt ő szerette volna. Nagyon sokat tanultam tőle, de nemcsak a zenekari játékról, hanem magáról az életről, az élethez való hozzáállásról is. Vagyis hogy mi a lényeges, mi a kevésbé az. Mit kell komolyan venni, mit kell elengedni. Sajnos már nincs közöttünk, de mindig második apámként tekin-

tek rá. Mindenesetre alapelvem, hogy ha bármi új dolog kitalálok, azt először saját magamon próbálom ki, mielőtt a tanítványaimnak továbbadnám.

■ *Annak ellenére, hogy megszűnt az a zenei háttér, amit Barcs jelentett, illetve az az inspiráló zenei közeg, amely egyszerre több egymással konkuráló rézfúvós együttest is ki tudott állítani, mégis nagyon sikeresek a magyar rézfúvósok, akár a nemzetközi versenyek eredményeit tekintjük, akár a hazai és a külföldi zenekarokban való számarányukat. Ön szerint minek köszönhető ez az eredményesség, ami más tanszakok esetében nem ennyire jellemző?*

– Azzal tudom magyarázni, hogy a Kárpát-medence régiójában, illetve Közép-Európában különleges tehetségük van a muzikusoknak a rézfúvós hangszerekhez. Olyan adottságuk van – és ez nem csak a magyarokra jellemző, hanem az osztrákokra, vagy a csehekre is – mind mentálisan, mind fizikálisan, ami különösen alkalmassá teszi őket a rézfúvós hangszerjátékra. Jelen pillanatban is olyan kiváló trombitások, harsonások, vagy akár kürtösök is vannak, akik tulajdonképpen egész Európát lefedik. Úgy tapasztalom, hogy ha egy magyar rézfúvós kimegy Németországba próbajátékot játszani, ahol speciális a követelmény mind a hangszer, mind a hangképzés tekintetében, elég hamar rá tud hangolódni az ottani stílusra, előadásmódra, mert megítélesem szerint a magyar rézfúvósok rendkívül szenzitívek, valamint könnyen és gyorsan alkalmazkodnak. Elég csak a legutóbbi nagyszerű verseny eredményt említeni, Könyves Tóth Mihály fiatal trombitását, aki megszerezte második helyezést ért el az egyik legrangosabb nemzetközi versenyen Münchenben, az ARD-adó Nemzetközi Zenei Versenyén, de emellett elhozta az összes különdíjat is. A tanítás kérdésére visszatérve, az eredményesség nagymértékben függ a tanártól is, mert a hallgatókat nagyon befolyásolja, hogy milyen példát, milyen mentalitást látnak a tanáruktól. Például az előbb említett Könyves Tóth Mihály zeneakadémiai tanára, Kirsch János, rengeteg energiát és munkát fordít a tanításra, ami az elért sikerekben is megmutatkozik.

■ *Nagyon sok kortárs zenét játszik. A Liszt-díj mellett több alkalommal is kitüntették Artisjus-díjjal a kortárs zene tolmácsolásáért, jó néhány kortárs zenei felvételt is készített, valamint a DLA-értekezését is a kortárs zene témakörében írta.*

– Sokáig nem találtam a kulcsot a kortárs zenéhez, csak játszottam, mert érdekelt, de igazából nem tudtam megfejteni. Egészen addig, míg Kocsár Miklós írt a tanáromnak, Tarjáni Ferencnek egy szólódarabot Echo címmel, ami aztán később sorozattá bővült. Ez volt az első igazán jegyzett darab, amit megtanultam, és a diplomakoncertemen is eljátszottam. Sosem felejttem el, hogy Tarjáni tanár úr azt mondta, egyetlen hangot se játsszak el úgy, hogy ne legyen benne valamilyen zenei

elem. Látenszen tartalmazzon az előadás egy történetet, amit a hallgató szavak nélkül is megért. Ez egyébként minden zenei alkotásra érvényes. Ettől a mondattól kezdve a kortárs zene számomra a zene rangjára emelkedett, és – egyetlen esettől eltekintve – soha többé nem jelentett problémát, hogy hogyan közelítsek egy kortárs kompozícióhoz. Azért szeretek kortárs zenét játszani, mert minden alkotás újabb kihívást jelent, hogy vajon sikerül-e megfejtenem. Ha egy darabot egyszer eljátszom, akkor a második előadásra általában már kialakul egy világos elképzelésem arról, hogy mit szeretnék csinálni. Soha nem tudok azonban egy darabot kétszer ugyanúgy eljátszani, mert minden egyes előadás során más történik. A kortárs zenével ugyanez a helyzet. Az első előadáskor nagyjából megvannak a hangok, megvannak az irányok, és az már megmutatja, hogy merre induljak el. Annyiból azonban mégis nehezebb kortárs zenét játszani, hogy egységes zenei nyelv híján olyan szigorú szabályrendszer sincs, mint mondjuk a 18. század előadási gyakorlatában. Ideális esetben azonban az én „megfejtésem” – interpretációm – egyezik a szerző szándékaival.

■ *Ön nemcsak a komoly zenei műfajok szinte teljes spektrumát műveli, hanem a könnyű zenében is otthon van. Ez a sokoldalúság is a zenei kíváncsiságának tulajdonítható?*

– Életemnek nagyon fontos része a Modern Art Orchestra. Pár évvel ezelőtt helyettesítésre hívtak egy tíz napos amerikai turnéra. Természetesen igent mondtam, és innen számítom a MAO-s tagságomat. Büszke vagyok rá, hogy befogadtak, és hogy elfogadtak olyanoknak, amilyen vagyok. Minden komoly zenész szeretne jazzt játszani, de őket hallva, az ember azonnal tisztába jön a korlátaival. Rendkívül intelligens muzikusokról van szó, akik nagyon jó emberek és nagyon nagy tudással rendelkeznek. Öt lemezt készítettünk mióta velük dolgozom, de én mindig leírt anyagot játszom. Jelenleg a Pesti Magyar Színházban fut egy egész estés – 100 perces – produkció Fekete Kovács Kornél vezényletével, Ópiumkeringő címmel, Karádi Katalin életéről. A zenét Subicz Gábor írta, amivel lényegében új műfajt teremtett.

■ *A főváros több színházában is rendszeresen megfordul különféle zenés produkciókban. Ennyire vonzza a színház világa?*

– Nem a színházi világ vonz, hanem a műfaj. Gyakorlatilag a feladat, hogy ha musicalt játszom, akkor abban úgy kell kürtölni, ahogy egy szimfonikus zenekarban soha, de egy jazz együttesben sem. Délután Brahms-triót próbálok, este meg Az operaház fantomjában játszom. Ennyi év alatt annyira összenőttünk a kürttel, hogy mindent szeretek, ami a hangszermel kapcsolatos.

(Kaizinger Rita)